

ՕՐԱԳԻՐ

ԺԵ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 13.

1857

ՅՈՒԼԻՍ 1.

քարոյական

ՃԵՆԱՑ ԽԵԼԱՑԻ ԱՌԱԾՆԵՐ

Թէ որ կը տարակուսիս գործոյդ արդարութեան վրայ, պէտք է որ զգուշանաս անկէ :

Սչակին մէկը տեսաւ որ տնկած հունտը շատ յամր գետնէն կը բուսնէր և հազիւ քիչ մը գոցուեր էր կանաչութեամբ . չկրնալով համբերել, ուզեց որ երկրին անգործութիւնը կարգի բերէ իր աշխատանօքը . բոլոր օրը աշխատեցաւ ամէն մէկ ճիւղը խլել, և իրիկուան կը պարծենար որ իր արտին գեղեցիկ երևոյթ մը տուաւ : Բայց արմատները կտրեր էր . երկրորդ օրը կուգայ ուրիշ բան չտեսնէր բայց եթէ չոր չըրկած խոտ մը, և կը յուսահատի հունձքէն : Սվոր ուզենայ շուտով վայելել, աս ապուշ մշակին կը նմանի : Թէ որ կ'ուզես բարւոյ հասնիլ, պէտք է յարատեւութեամբ աշխատիս, և ամենին ժամանակ մի որոշեր աս բանիս :

Փառքը կը սիրեն մարդիկ, ամօթէն կը վախեն, և սակայն ամենեւին չեն պատերազմիր ախտից դէմ : Բսիկայ լճի մը մէջ բնակելուն կը նմանի, մինչդեռ մէկը կը վախնայ խոնաւութենէ :

Հին իմաստունքը և ապեն մը բոլոր աշխարհիս զարմանք պատճառող անձինք՝ մարդիկ էին : Եթէ ես ալ մարդ չեմ . ինչո՞ւ պիտի չկարենամ նմանիլ անոնց և հաւասարիլ : Ինչո՞ւ երկիւղալից աչքով մը միայն անոնց փառացը վերայ նայելով գոհ պիտի ըլլամ՝ երբոր կրնամ ինչուան իրենց առաքինութեանցը բարձրացընել ինքզինքս :

Թէ որ տէրութեան մը ախտերն են որ դէպ 'ի յանցանք կը գլորեն զժողովուրդը, ասիկայ անգթաբար յանցանքը պատժող արդարութեան որոգայթիցը մէջ ձգել մըն է զինքը :

Փուճ տեղը հաւասարութիւն կը

փնտռեն մարդիկ . կայ և պէտք է որ երկու տեսակ մարդկանց ըլլայ աշխարհիս վրայ : Սմանք իրենց միտքը կը յոգնեցընեն , ոմանք ալ իրենց ձեռքը . առնք ուրիշի առաջնորդութեան պէտք ունին , մէկանոնք ալ զանոնք կ'ուղղեն : Աջինները իրենց ապրուստը ուրիշներէն կ'ընդունին , երկրորդները անոնց սնունդը կը հոգան : Այսպիսի է ընկերութեան հիմունքը : Այն որ ժողովուրդէան միտքը լուսաւորող և իրենց առաջնորդող անձինք չըլլային , մարդկային ազգը կենդանեացմէ քիչ տարբերութիւն կ'ունենար :

Ընկերութեան մէջ ամէն բան փոխադարձաբար կ'ըլլայ : Արկրագործը ցորեն կու տայ ոստայնանկին , և իրմէ կտաւ կ'առնու . ճարտարապետը քեզի տուն մը կը շինէ , և աշխատանացը համար առած վարձքովը իր և ընտանեացը հարկաւոր պէտքը կը հոգայ : Եւստտուն մը իր օրինակովն և դասերովը ուրիշներուն իմաստութիւն կը հաղորդէ , և դու՝ անոր ընդունած փոխարինին վրայ չես նախանձիր . վասն զի կը տեսնես որ անիկայ իր առաքինութեանցը վարձք մը չինդրեր , այլ իր բարիքն են որ զայն կը պահանջեն քեզմէ :

Այն որ տղադ աղէկ խօսող անձանց քով դնես , անկարելի է որ գէշ լեզու մը ունենայ . վասն զի ասիկայ՝ միայնակ և առանց օգնութեան տարբեր լեզու մը սորվիլ կ'ըլլար : Ասանկ ալ՝ եթէ միայն վայելուչ խօսքեր լսէ , միայն առաքինական գործեր տեսնէ , անկարելի է որ ախտից մէջ ընկղմի . մանաւանդ թէ երբոր ախտից ալ ետեւէն ըլլայ՝ դժուարաւ անոնց ճամբան կրնայ գտնել :

Աշխան մը թէ որ ամէն գործոցը մէջ արդարութիւնը իրեն խորհրդակից չունենայ , պաշտօնեայքը զինքը շողոքորթելու համար՝ օրէնքը յիշեցընելու փոյթ չեն ընէր , և անանկով քիչ ատենուան մէջ պատիւը , ճշմարտութիւնը և ամօթխածութիւնը կը հեռանան յարբունեաց : Ատենակալք՝ իրենց պարտքերը կատարելու անփոյթ կ'ըլլան , հը

պատակք՝ իրենց կրիցը առաջնորդութեամբ կը գործեն , և միայն անձնական շահի մտադրութիւն կ'ըլլայ . և թէ որ պետութիւնը չկործանի՝ բազմին շնորհակալ ըլլալու է :

Ասն զի թէ որ բերդերը լաւ ամրացած ալ չըլլան , զինուորք անհրաժանգ և երկիրը անգործ , պետութիւնը դեռ կրնայ հաստատուն կենալ : Այն ատեն միայն դէպ 'ի կործանումն կը դիմէ , երբ գլխաւորք՝ օրինաց և արդարութեան անլսող ըլլան , հպատակք հրահանգաց , և ժողովուրդը բարեխրատ վարուց անփոյթ :

Արուեստաւորը՝ կատարեալ բոլորակ մը շինելու համար հարկ է որ կարկին գործածէ : Արդս ալ երբոր ուզենայ իր պարտքերը լիովն կատարել , պէտք է որ իմաստնոց խրատուցը և օրինակին հետեւի :

Վեշ իշխանը՝ երկիւղի արհաւրօքը կը պատուհասի : Վերեզմանին մէջ ալ չկրնար անդորրութիւն գտնել . եկող ազգերը անոր յիշատակը կը հալածեն , և քսան անցած դարեր ալ՝ չեն կրնար անոր նախատինքը վերցընել :

Առանց փոխարէն սէր ընդունելու կը սիրեն արդեօք զուրիշները . կ'ուզեն քեզի հակառակիլ , թէպէտ և դու խոհեմութեամբ վարուիս անոնց հետ : Ակատմունքէն կը պակսին արդեօք , երբոր դու համեստութեամբ անոնց հետ վարուիս . աղէկ քննէ ինքզինքդ , փնտռէ որ չըլլայ թէ ծածուկ ախտ մը ապականարար ըլլայ քու առաքինութեանցդ :

Իրեն նմանեաց վրայ սէրը՝ մարդուս ապաւենն է . և հաւասարութիւնը , ճշմարիտ ճամբայ մը որ կը տանի յերջանկութիւն : Ապահով ապաւեն մը թողուլ , ընտիր ճամբան լքանելը՝ կարեկցութեան արժանի յիմարութիւն պէտք է սեպուի :

Կը շարունակուի :

